

Ekumenska inicijativa žena

„Ženski odgovor“

Realizacija projekta – aktivnosti i rezultati

Udruženje građana
„Žene to mogu“

Septembar, 2025

Ekumenska inicijativa žena

Digitalna brošura je nastala u okviru projekta “Ženski odgovor”
koji je
finasirala Ekumenska inicijativa žena Omiš, R Hrvatska

Objavljivanje ove publikacije podržala je Ekumenska inicijativa žena iz Omiša, Hrvatska. Sadržaj publikacije odražava isključivo stavove njihovih autora/-ica i ne predstavlja nužno i službene stavove EIŽ-a.”

Ekumenska inicijativa žena

Sadržaj

O Ekumenskoj inicijativi žena Omiš, R Hrvatska

O Žene to mogu Banja Luka

Uvod - o projektu Ženski odgovor

Mir i pomirenje na području banjalučke regije - važnost i izazovi

Preporuke za djelovanje

Ekonomsko osnaživanje žena na području banjalučke regije - važnost i izazovi

Preporuke za djelovanje

Radionice u okviru projekta - priče učesnica

Zaključci realizacije projekta

O Ekumenskoj inicijativi žena Omiš R Hrvatska

„Ekumenska inicijativa žena (EIŽ) hrvatska je neprofitna organizacija koja kroz svoj program dodjele financijskih potpora podržava projekte i razvoj bazičnih organizacija kojima upravljaju žene te teologinje u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji, na Kosovu i u Srbiji.

EIŽ je posvećena osnaživanju uloge žene u jačanju civilnog i međureligijskog dijaloga, te potencijala vjere kao pozitivnog faktora socijalne promjene kroz izgradnju mira i pomirenja. S obzirom na svoj regionalni profil, EIŽ osigurava aktivisticama iz svoje mreže mogućnost susreta, te razmjenu iskustava sa ciljem veće vidljivosti njihova rada i veće mogućnosti za pristup resursima.”

Više informacija o donatoru, možete pronaći na web stranici: <https://eiz.hr/>

O Žene to mogu Banja Luka

Udruženje građana „Žene to mogu“ Banja Luka je nevladina, neprofitna, multietnička organizacija osnovana 2001. godine, saglasno Deklaraciji o ljudskim pravima UN-a, što podrazumijeva poštovanje građanskih sloboda, ravnopravnost svake ličnosti bez obzira na njenu vjersku, nacionalnu, socijalnu i bilo koju drugu pripadnost.

Od osnivanja do danas, Udruženje je implemtiralo brojne projekte iz različitih oblasti i podržano je od domaćih i međunarodnih donatora.

Udruženje je okupljalo brojne članice sa područja Grada Banja Luka i i šire, te je od osnivanja prepoznato kao jedno od udruženja žena sa najdužom tradicijom u Gradu.

Brojni projekti, dobre prakse u radu i orijentisanost na rad sa ženskom populacijom, donijeli su brojna priznanja za rad udruženju i imali pozitivan uticaj na razvoj civilnog društva.

Ciljevi i oblasti rada: zaštita ljudskih prava, naročito prava žene i porodice, jačanje svijesti o ulozi žene u savremenom demokratskom društvu, promocija rodne ravnopravnosti, promocija nenasilja, tolerancije, i druge temeljnih vrijednosti demokratskog društva.

Zatim, edukacija žena u svim oblastima života, kao i druge aktivnosti koje afirmišu bolji položaj žene u porodici i društvu.

Udruženje žena Žene to mogu Banja Luka posvećeno je osnaživanju žena u socijalnom, ekonomskom i svakom drugom smislu i zalaže se za zaštitu prava žene i porodice.

Saglasno navedenom, udruženje je radilo i radi na brojnim projektima iz oblasti unaprijeđenja osvještenosti žena o mehanizmima prevencije nasilja, kao i zaštiti od nasilja, edukacijama sa pravnim i psihološkim savjetovanjem, u cilju informisanja žena o njihovim pravima.

Više informacija o udruženju, možete pronaći na web stranici: <https://udruzenjezenetomogu.org/>

Uvod - o projektu Ženski odgovor

Puni naziv projekta:

„Ženski odgovor“- pomirenje u zajednici i osnaživanje žena kao najbolji način za unaprijeđenje osviještenosti o ženskim pravima

Datum početka i završetka: 01.02.2025 -01.11.2025. - ukupno trajanje projekta je 9 mjeseci

Projekat ima za cilj da proaktivno utiče na osviještenost žena na području Gradova Prijedora, Gradiške i Banja Luke, kao i Opštine Kotor Varoš, koje su multietničke sredine, o značaju pomirenja u zajednici, kao i o značaju ekonomskog osnaživanja žena, kao dva najvažnija mehanizama prevladavanja rodni stereotipa, efikasnog načina prevazilaženja i prevencije situacija nasilja, kao i bolje komunikacije i razumijevanja unutar zajednice.

Područje provedbe projekta: Gradovi Prijedor, Banja Luka - više Mjesnih zajednica u gradskom i prigradskom području, kao i u prostorijama udruženja, Opština Čelinac, Gradiška; Opština Kotor Varoš - gradsko i prigradsko područje navedenih lokalnih zajednica.

Govoriti o miru i pomirenju uvijek je važno i potrebno, a u današnjem savremenom društvu i neophodno. Pri tome, upravo su žene pokretačka snaga koja može donijeti inspirativne i značajne promjene. Pomirenje u zajednici, kao način za prevazilaženje prepreka u komunikaciji, izgradnji razumijevanja sa drugima, pogotovo u multietničkim sredinama je važan element suživota, gdje svaka od pripadnica bilo koje od vjerskih zajednica treba da upozna jedna drugu, da bi se žene bolje razumjele i komunicirale.

S druge strane, ekonomska sigurnost je jedan od osnovnih elemenata koji ostvaruje dugoročno pozitivan utjecaj na sve ostale oblike sigurnosti, jer omogućuje ženama da proaktivno djeluju u ostalim socijalnim aspektima: obrazovanju, donošenju odluka, preduzetništvu, itd.

Projekat adresira upravo izazove vezane za unaprijeđenje procesa pomirenja u zajednici i izazove ekonomskog osnaživanja žena različitih životnih dobi, obrazovanja, socijalnog i materijalnog statusa.

Radeći sa korisnicama projekta uvidjeli smo koliko su obe teme aktuelne i zahtjevaju da se njima bavimo i u daleko širem obimu, da razgovaramo i prepoznamo najbolja rješenja.

Mir i pomirenje na području banjalučke regije - važnost i izazovi

Tokom dijela radionica posvećenih pomirenju, predstavljena je jedna od najvažnijih i sveobuhvatnijih mirovnih inicijativa u BiH, a to Platforma ženskih prioriteta u politikama tranzicijske pravde u BiH, koja je nastala u okviru projekta „Mir sa ženskim licem“-ženska inicijativa za suočavanje s prošlošću.

Ovu inicijativu u BH provode dvije nevladine organizacije i to: Fondacija „Lara“ iz Bijeljine i HO „Horizonti“ iz Tuzle, uz finansijsku podršku švedske fondacije „Kvinna Till Kvinna“ u partnerstvu sa još 10 nevladinih organizacija.

Kao neki od najvažnijih aspekata procesa reparacije i integrisane sigurnosti, izdvojeni su:

- da se ustanovi dan sjećanja na žene žrtve rata;
- da se žene heroine, vojnkinje, mobilisane žene počnu pominjati u zvaničnoj kulturi sjećanja;
- da se pokrene inicijativa da institucije, ustanove i ulice dobiju imena po istaknutim ženama iz perioda 92-95 godine;
- da se ustanove muzeji sjećanja na stradale žene;
- da se pokrene inicijativa koja će tražiti da se žene žrtve rata ubuduće zovu „bivše“ žrtve rata;
- da se pokrene destigmatizacija žena koje su u ratu po različitim osnovama bile žrtve
- da se pokrenu psihosocijalni programi namjenjeni ženama, ali i muškarcima, u ruralnim sredinama, koji doprinose prevazilaženju traumatičnih iskustava iz rata i prevenciji mogućih recidiva;

Kao direktan rezultat navedene mirovne inicijative organizovana je izložba „Mir sa ženskim licem“ u brojnim gradovima BiH (Tuzla, Sarajevo, Banja Luka, Mostar ... i u Njemačkoj u gradu Aachen-u). Ideja o izložbi je nastala kao rezultat zajedničkog sastanka svih članica inicijative 2018. godine. Postavka izložbe sastoji se od 20 ličnih priča žena na različite načine stradalih u ratu.

Kada govorimo o miru i pomirenju na području banjalučke regije - o važnosti i izazovima, možemo naglasiti nekoliko važnih elemenata: proces mira i pomirenja na području banjalučke regije predstavljao je jedan od izazova u postkonfliktnom razvoju Bosne i Hercegovine. Tranzicija iz postratnog u inkluzivno i pravedno društvo zahtjeva kontinuiran rad i djelovanje u ovoj oblasti. Pomirenje kao proces treba da integriše i transformaciju društvenih odnosa, uključujući posebno rodne aspekte, pitanja marginalizacije i aktivno djelovanje na stalnom unaprijeđenju.

Mir i pomirenje na području banjalučke regije - važnost i izazovi

Važnost procesa pomirenja - Pomirenje je neophodno je kako bi se stvorilo društveno okruženje koje njeguje međusobno povjerenje, priznanje i saradnju između etničkih zajednica, ali i između spolova i društvenih grupa koje su bile ili su još uvijek marginalizovane. Održivi mir se ne može graditi bez aktivnog uključivanja žena, mladih i drugih ranjivih skupina u sve aspekte društvenog, političkog i ekonomskog života.

Rodna perspektiva u procesu pomirenja posebno je značajna, jer žene često imaju različita iskustva rata, gubitaka, nasilja i isključenosti iz procesa odlučivanja, kako tokom sukoba, tako i u periodu rekonstrukcije. Uključivanje ženskih glasova i iskustava u narative pomirenja doprinosi cjelovitijem razumijevanju uzroka konflikta, potreba zajednice i puteva izgradnje.

Preporuke za djelovanje

- Integrisanje rodne perspektive u sve strategije pomirenja, uključujući obrazovne programe, memorijalizaciju, lokalne inicijative i institucionalne reforme;
- Osnaživanje lokalnih ženskih organizacija i mreža koje već djeluju u zajednicama, kroz finansijsku podršku, edukaciju i uključivanje u odlučivanje;
- Podrška mladima kroz programe interetničke i intergeneracijske saradnje, gdje se promovišu mir, dijalog i građanski aktivizam;
- Unapređenje zakonodavnog okvira za zaštitu ljudskih prava, posebno u vezi sa rodnom ravnopravnošću, i jačanje lokalnih mehanizama za praćenje i implementaciju tih prava.

Ekonomsko osnaživanje žena na području banjalučke regije – važnost i izazovi

Ekonomsko osnaživanje žena predstavlja ključni preduslov za postizanje rodne ravnopravnosti, smanjenje siromaštva i održiv socio-ekonomski razvoj. Na području banjalučke regije, koja obuhvata i urbane i ruralne sredine, žene i dalje nailaze na niz strukturnih prepreka kada je riječ o pristupu tržištu rada, preduzetništvu i ekonomskim resursima.

Iako su u posljednjoj deceniji napravljeni određeni pomaci, ekonomsko osnaživanje žena u banjalučkoj regiji i dalje zahtijeva sistemski pristup, multisektorsku saradnju i kontinuirano ulaganje.

Poseban fokus treba da bude na ranjivim grupama žena - nezaposlenim, ženama iz ruralnim sredina, ženama sa invaliditetom, samohranim majkama i drugim ranjivim skupinama. Njihovo uključivanje u ekonomski život regije nije samo pitanje pravde, već i pametne razvojne politike.

Važnost ekonomskog osnaživanja ogleda se posebno kroz efekte:

- Smanjenja rodnog jaza u zapošljavanju i finansijskim prihodima, te direktno doprinosi većoj ekonomskoj stabilnosti porodica i lokalnih zajednica.
- Učešće žena u preduzetništvu, što doprinosi diverzifikaciji tržišta, inovacijama i inkluzivnijem razvoju.
- Finansijske nezavisnosti žena, a to je direktno povezano sa većim stepenom socijalne sigurnosti, manjim rizikom od nasilja u porodici i većim uticajem žena u donošenju odluka.

Ključni izazovi, koje smo prepoznali kroz realizaciju projekta su:

- Niska stopa ženske zaposlenosti, posebno u ruralnim sredinama, uz izraženu horizontalnu i vertikalnu segregaciju na tržištu rada.
- Ograničen pristup finansiranju i kreditima za žene koje žele pokrenuti ili proširiti vlastiti biznis, često zbog nedostatka imovine na svoje ime.
- Nedostatak institucionalne podrške za usklađivanje porodičnih i profesionalnih obaveza (npr. nedostatak vrtića, fleksibilnih radnih vremena i drugo).
- Rodni stereotipi i patrijarhalni obrasci, koji i dalje utiču na percepciju uloge žene u društvu i na njen izbor zanimanja.
- Nedovoljna zastupljenost žena u procesima donošenja ekonomskih i razvojnih odluka na lokalnom nivou, iako postoje inicijative, program i projekti, postoji još uvijek značajan prostor za unaprijeđenje.

Ekonomsko osnaživanje žena na području banjalučke regije - važnost i izazovi

Preporuke za djelovanje

- Implementacija rodno odgovornih politika na lokalnom i entitetskom nivou, s fokusom na ekonomsko osnaživanje žena.
- Razvoj programa podrške ženskom preduzetništvu, uključujući subvencije, mentoring i pristup tržištima.
- Jačanje saradnje između NVO sektora, lokalnih vlasti i privatnog sektora, radi kreiranja održivih mehanizama podrške ženama.
- Edukacija i osnaživanje žena, posebno u digitalnim vještinama i zelenoj ekonomiji.
- Praćenje i evaluacija rodne ravnopravnosti u svim razvojnim projektima i lokalnim budžetima.

Radionice u okviru projekta - priče učesnica

Kroz projekat smo održali 9 radionica u projektnom području. Predavanja u okviru radionica su izložile ekspertica iz oblasti ekonomskog osnaživanja žena, kao i ekspertica u oblasti sociološkog pristupa pomirenju i njegovom humanističkom značaju.

Radionice smo održali sledećim redom:

- Radionica na području MZ Krupa na Vrbasu, područje Grada Banja Luka;
- Prva radionica na gradskom području Banja Luke, u prostorijama Udruženja građana Žene to mogu;
- Radionica na području Grada Gradiška, prostorije administrativne uprave Grada. Ova radionica je održana uz prisustvo članica Udruženja Žena i porodica Gradiška, kao i drugih učesnica sa područja Grada Gradiške;
- Radionica na području MZ Vrbanja, područje Grada Banja Luka;
- Druga radionica na gradskom području Banja Luke, u prostorijama Udruženja građana Žene to mogu;
- Radionica na području Opštine Čelinac. Ova radionica je održana uz prisustvo članica Udruženja Žena Čelinac, kao i drugih učesnica sa područja Čelince;
- Radionica na području Opštine Kotor Varoš. Ova radionica je održana uz prisustvo članica Udruženja žena Venera, kao i drugih učesnica sa područja Kotor Varoši;
- Treća radionica na gradskom području Banja Luke, u prostorijama Udruženja građana Žene to mogu;
- Radionica na području Grada Prijedora, MZ Kozarac, prostorije Udruženja Srcem do mira Kozarac. Ova radionica je održana uz prisustvo članica Udruženja Srcem do mira Kozarac, kao i drugih učesnica sa područja Grada Prijedora;

Interes za temu pomirenja posebno je izražen u multietničkim sredinama i sredinama u kojima su povratnici na svoja prijeratna prebivališta. Na tim radionicama razgovaralo se o važnosti izgradnje suživota zasnovanog na uvažavanju i toleranciji, međusobnom razumijevanju, kao i mehanizmima za prevladavanje traumatičnih iskustava iz ratnog perioda. Takođe, učesnice su posvetile pažnju da se osvrnu i na sadašnje stanje i postignuta unaprijeđenja u ovoj oblasti.

Kroz interaktivni projektni pristup identifikovale smo i najvažnije prepreke za značajnije ekonomsko osnaživanje žena, te u edukativnoj komponenti pokazali kako unaprijediti šanse za pronalazak posla i sopstveni razvoj, posebno kroz neformalne edukacije i treninge, ali i na druge načine.

Ono što je posebno inspirativno su upravo priče naših korisnica, koje koliko god da su različite imaju mnogo toga zajedničkog, a to je prije svega nastojanje žena da u različitim životnim okolnostima rade na svom ličnom i profesionalnom razvoju, da doprinose dobrobiti zajednice u kojoj žive, te da na prepreke gledaju kao na izazove, koji im pomažu da bolje definišu sopstvena dostignuća.

Radionice u okviru projekta - priče učesnica

Navodimo neke od primjera dobrih praksi koje smo prepoznali tokom održavanja radionica.

Tokom radionice u MZ Krupa na Vrbasu korisnice su ukazale da se žene sa područja ove mjesne zajednice bave preduzetništvom na nivou svojih domaćinstava, uglavnom vezano za poljoprivredne i prehrambene proizvode i zasnovano na lokalnom plasmanu.

Ipak, iako malog obima ova preduzetnička aktivnost, koja je često neformalno organizovana, doprinosi kućnom budžetu, pa i samom ekonomskom osnaživanju žena sa ovog područja. Ono što posebno možemo naglasiti da se ovim vidom preduzetništva bave žene starije životne dobi, čak i u većoj mjeri od mlađih žena, koje se opredjeljuju za poslove u gradu i bolje plaćene.

Tokom održavanja radionica u prostorijama udruženja, susreli smo se takođe sa ženama koje su u penziji počele da ostvaruju dodatne prihode, kroz uslužno čuvanje djece ili rad u medicinskim ambulantima, kao medicinsko osoblje, jer se radi o deficitarnim zanimanjima, u kojima žene treće životne dobe, i koje su u mirovini mogu dugoročno ostvariti prihode.

Uočljiv je trend da se žene proaktivno odnose prema ostvarivanju osnovnih ili dodatnih prihoda iz različitih preduzetničkih djelatnosti, te da posebno ako imaju podršku porodice angažuju i u starijem životnom dobu da osmisle i realizuju preduzetničke ideje. Ovo je smatramo posebna tema na kojoj treba raditi i dalje, jer pokazuje nove trendove i odnos prema ženskim preduzetničkim inicijativama, koje su potpuno prilagođene životnim okolnostima preduzetnica, ali i savremenim društvenim trendovima.

Kao posebnu priču i životnu iskustvo korisnica, možemo izdvojiti iskustva korisnica koje su bile žrtve porodičnog ili rodno zasnovanog nasilja i koje su prošle kroz dugotrajne procese do ekonomskog osnaživanja, uz paralelnu borbu za izlazak iz nasilne situacije i okruženja. Ovdje je institucionalna podrška od presudne važnosti i primjena svih dostupnih mehanizama zaštite garantovanih zakonom i dobrim praksama.

“Osnažene žene, osnažuju svijet”

Zaključci realizacije projekta

Radeći na realizaciji projekta uočili smo nekoliko mogućih pravaca djelovanja u narednom periodu, koji mogu unaprijediti stanje u oblasti izgradnje dijaloga i pomirenja u zajednici, kao i ekonomskog osnaživanja žena, prilagođeno različitim mikro sredinama i lokalnom nivou.

- Rodno osjetljivo budžetiranje na nivou lokalnih zajednica, primjer kroz uvođenje kvota i kriterijuma za veću žensku zastupljenost u svim projektima i grantovima, radi osiguranja dugoročne podrške lokalnim inicijativama - mnoge lokalne ženske organizacije tek treba da razviju kapacitete za sopstveni rad na osnaživanju.
- Podrška projektima koji kombinuju rodna i pomirbena pitanja - važno je podržati i realizovati programe koji ne odvajaju rodnu ravnopravnost od pomirenja, već ih tretiraju kao međusobno povezane procese.
- Uključivanje žena u procese odlučivanja na svim nivoima - lokalne vlasti trebaju proaktivno uključiti žene, posebno iz nevladinog sektora u odgovarajuća savjetodavna tijela, komisije za pomirenje, obrazovne reforme i procese planiranja. Ovo je uglavnom već uspostavljeno na projektnom području, u većoj ili manjoj mjeri. Takođe, i same žene, pogotovo iz ruralnih i manjih zajednica treba da proaktivno djeluju, u cilju veće vidljivosti i efikasnijeg adresiranja bitnih pitanja prema donosiocima odluka.
- Kreiranje prostora za međusektorski dijalog - Lokalna vlast, NVO sektor, obrazovne institucije i vjerske zajednice trebaju biti uključene u zajedničke platforme za dijalog i izgradnju povjerenja, koje bi imale kontinuitet i zajednički doprinjele unaprijeđenju.
- Edukacije i obuke u skladu s potrebama savremenog tržišta rada i preduzetništva - primjer besplatni treninzi za žene u oblastima: digitalne vještine, zelena ekonomija, turizam, briga o starijima (gerontodomačice), kao i drugim aktuelnim oblastima. Uključivanje poslodavaca u kreiranje programa.
- Kampanje za promjenu svijesti i prevazilaženje rodni stereotipa - medijske kampanje koje promovišu uspješne žene, posebno iz seoskim i manjih lokalnih sredina. Obrazovne radionice u srednjim školama o preduzetništvu i ravnopravnosti polova.

Fotografije sa radionica -izvor: dio arhive realizacije projekta.

Radionica MZ Krupa na Vrbasu, Banja luka

Radionica Grad Gradiška

Fotografije sa radionica -izvor: dio arhive realizacije projekta.

Radionica Opština Kotor Varoš

Radionica Opština Čelinac

Fotografije sa radionica -izvor: dio arhive realizacije projekta.

Radionica Grad Prijedor - MZ Kozarac

Radionica MZ Vrbanja, Banja Luka

Fotografije sa radionica -izvor: dio arhive realizacije projekta.

Radionice u prostorijama Udruženja Žene to mogu Banja Luka - tri radionice

Brošuru izradile:
Udruženje građana "Žene to mogu" Banja Luka
Adresa: Aleja Svetog Save 32, 78000 Banja Luka
2025.

PTelefon 00 387 51 464 144; 00 387 63 929 919;
Mail zenetomogu.bl@gmail.com
Website <https://udruzenjezenetomogu.org/>